

**Inuusuttut inersimasullu akornanni naqinnernik takunnissinnaanngitsut aamma
atuarnernik allanermillu ajornartorsiuteqartut pillugit nuna tamakkerlugu
iliusissanik pilersaarusiornissamut Naalakkersuisut peqquneqarnissaannik
Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.
(Inatsisartunut ilaasortaq Andreas Uldum, Demokraatit)**

pillugu

**Kultureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut, Ilageeqarnermullu
Ataatsimiititaliap**

ISUMALIUTISSIISUTAA

Siunnersuutip aappassaaneerpeqarnissaanut saqqummiussaq

Suliarinninnermi Kultureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut, Ilageeqarnermut
ataatsimiititaliaq ukuninnga inuttaqarpoq:

Inatsisartunut ilaasortaq Andreas Uldum, Demokratit, siulittaasup tullia
Inatsisartunut ilaasortaq Harald Bianco, Inuit Ataqtigiit, sinniisussaq
Inatsisartunut ilaasortaq Hans Aronsen, Inuit Ataqtigiit
Inatsisartunut ilaasortaq Ruth Heilmann, Siumut
Inatsisartunut ilaasortaq Jens Immanuelson, Siumut, sinniisussaq

Siunnersuutip UKA/2011-imi septemberip 27-ani siullermeerneqarluni suliarineqarnerata
kingorna siunnersuut ataatsimiititaliap misissorpaa.

Siunnersuutip imarisaa siunertaalu

Siunnersuutip imarisaani siunertaanilu naqinninnernik ilisarinnissinnaanngitsut
aallunneqarnissaannut ajornartorsiutillu ikiorsiiviginissaanut aningaasanik
immikkoortortitsisoqarnissaa tunngaviuvoq.

Siunnersuuteqartup erseqqissaatigaa, naqinnernik ilisarinnissinnaannginneq ataavartumik
piginaanikillisisartoq allassinnaanermut annertuumik isumalik taamaattumillu naqinnernik
ilisarinnissinnaannginneq assut akornutaasutut misigneqartarluni. Naqinnernik
ilisarinnissinnaanngitsunut atuartitsinikkut qarasaasiakkullu ilinniusianik ilinniartitsinerup
aallulluarneqarnissaata pisariaqartuunera siunnerssuteqartup oqaatigaa.

Siunnersuuteqartup siunnersuummut tunngavilersuutigaa innuttaasut atuarnermik allanermillu ajornakusoortitsisut piginnaangorsarfiusumik ilinnialernissamut alloriarfissatut ingerlaqqiffigisinnaasaannik ikiorsiiviginissaat. Tamanna ilinniakkatigut piginnaangorsarsimasunik nunatsinni amerlanerusunik sulisoqalernissamut kingorna iluaqutaalersinnaavoq.

Siunnersuutip Inatsisartuni siullermeerneqarnera

Naalakkersuisut

Inuusuttut inersimasullu akornanni naqinnernik takunnissinnaangitsut aamma atuarnermik allanermillu ajornartorsiuteqartut pillugit nuna tamakkerlugu iliuousissanik pilersaarusiornissamut Naalakkersuisut peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut Naalakkersuisunit ilassilluarneqarpoq.

Inuiaqatigiit kalaallit akornatsinni inuit qassit atuarnermik allanermillu ajornartorsiuteqarnerisut ullumikkut kisitsisaatigineqanngillat. Danmarkimi inuit sulisinnaasut 5-15 %-ii atuarnermik allanermillu assigiinngitsumik annertussusilimmik ajornartorsiuteqartut oqaatigineqarpoq. Kisitsisit taakkua Kalaallit Nunaannut nuunneqaralarpata taava inuit 8000-2000-it missaanniittut taamatut ajornartorsiuteqarsimassapput. Kisitsisit taakkua nunatsinni ilinniarsimanngitsorpassuit eqqarsaatigalugit qularnanngitsumik suli qaffasinnerusinnaapput. Atuarnermik allanermillu ajornartorsiuteqarnerit amerlasuunut inuttut inuunermut suliffimmilu ingerlalluarnissamut akornutaasarput.

Naalakkersuisut naalakkersuisooqatigiinnissamik isumaqatigiissutaat kiisalu Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Isumalioqatigiissitap innersuussutaani sulisussat amerlisarniarlugit inuit ataasiakkaatut ilinniagaqarnissaat imminnullu pilersortuunissaat tunaartaritinniarnearpoq. Inuit atuarnermik allanermillu ajornartorsiuteqartut aalajangersimasumik siunnerfeqartumik iliuuseqarfigineqarnissaat aamma tassunga ilaavoq.

2010-ip ukiaani suleqatigiissitamik pilersitsisoqartoq, Naalakkersuisut ilisimatitsipput pineqartoq tamanna pillugu paasissutissanik amerlanerusunik katersisussamik. Suleqatigiissitaaq Nunat Avannarliit Ministerrádiannit kr. 180.000-inik aningaasaliivigineqarpoq nunat avannarliit ataatsimeersuannissaannut atugassanik. Nunanit Avannarlernit misilittakkat Ilinniartitaanermut Ilisimatusarnermullu Naalakkersuisoqarfiup

immikkoortoq tamanna pillugu nuna tamakkerlugu pilersaarusiuleruni isumassarsiorfissatut atorniarpai.

Nunat Avannarliit innersuussutai aallaavigalugit Ilinniartitaanermut Iisimatusarnermullu Naalakkersuisoqarfiup tamatuma nuna tamakkerlugu pilersaarusiiorfiginissaa siunertaralugu suliamik aallartitsinissani siunertaraa.

Suliaq tamanna qallunaat ilinniarfii tamatumuuna misilittagaqartut suleqatigalugit aallartinneqassaaq. Illoqarfigisami pissusiusut aallaavigalugit suliaq ingerlanneqassasoq Naalakkersuisut neriorsuutigaa.

Suliniummik aqutsisussamik atorfinitsitsinissaq pilersaarutigineqarpoq, taassuma ukiup ataatsip ingerlanerani suliasat makku suliarissallugit:

- Nunatsinni ajornartorsiutip annertussusia pillugu ilisimasanik katersuineq, tamatumani Ilimmarfik suleqatigineqarsinnaassalluni.
- Nunani Avannarlerni ilinniartitsinermi atortussat pigineqareersut sorliit atorsinnaanerivut qulaajassallugu kiisalu atortussat kalaallisut nutserneqarnissaat isumagissallugu.
- Suliniutip ataani ingerlatassat assigiinngitsut ingerlanneqarnissaannut siammarsarneqarnissaannullu ilaatigut Nordisk Ministerrådimut aammalu EU-mut aningaasanik qinnuteqarneq.
- Suliassaqarfimmi ilisimasat pillugit qitiusoqarfimmik pilersitsineq aaqqissuussinerlu. Qitiusoqarfik taamaattoq suliffeqarfiit pioreersut, assersuutigalugu Inerisaavik, Piareersarfiit ilaat, efterskoli, højskoli ilinniarfilluunniit allat, ataanni pilersinneqarluarsinnaavoq.
- Inatsisileritooq suleqatigalugu inatsimmi tunngavissat naapertorlugit atuarniarnermik ajornartorsiutillit aammalu atuarniarnerminnik allanniarnerminnillu sanngeequtillit ikorfartorneqarnissaannut periarfissat suunersut misissorneqassapput. Tamatumani immikkut isiginiarneqassallutik inuit annertuumik innarluutillit pillugit Inatsisartut peqqussutaat nr. 7., 3. november 1994-imeersoq aammalu Piginnaanngorsaaqqinnissamut ikiorsiisarneq pillugu Inatsisartut peqqussutaat nr. 4, 31. maj 2001-imeersoq.
- Atuartut ilisimasallu pillugit avitseqatigiinnissaq pillugu Danmarkimi pisortatigoortumik suleqatigiinnermik qaninnerusumik pilersitsinissaq, tamatumani ilaatigut eqqarsaatigineqarlutik Københavnimi Taleinstitutit aammalu Brande Højskole atuarniarnermik ajornartorsiutilinnik immikkut aallussaqtut.

- Ilinniartitsisunik ilinniartitsinissaq pikkorissartitsinissarlu pillugit Ilinniarfissuarmik suleqatigiilerneq, tassanilu ilinniartut kingusinnerusukkut ilinniartitsinermik misilittaasassallutik.
- Atuarniarnermik ajornartorsiutilittut nunatsinni misilittarneqarnissamut periarfissamik pilersitsineq.
- Misiligutitut suliniummi ilinniartitsissutissatut suliniutit aalajangersimasut misiligarneqassapput. Suliniutit taakku assigiinngitsumik qaffasissusilinnik ingerlanneqarsinnaapput aammalu assersuutigalugu meeqqat atuarfii, suliffeqarfiit, højskolit, Piareersarfiit allalluunniit peqataatinneqarsinnaallutik.
- Misiligutitut suliniut naggaserlugu kajumissaarilluni paasititsiniaaneq aallartinneqasaaq, inuit maligassat atuarsinnaanermikkut allassinnaanermikkullu sanngeequutilinnut aammalu atuarniarnermik ajornartorsiutilinnut ilinniarnissamut periarfissat ingerlateq-qittassallugit.

Kommunit meeqqat atuarfiannut akisussaasuusut suliniutip ineriartorteqqinneqarnerani soorunami peqataatinneqassasut Naalakkersuisut neriorsuutigaa.

Naalakkersuisut suliniutip aningaasalernissaa Ilinniartitaanermut pilersaarut aqutigalugu 2011-imut qularnaaerpaat, 2012-imiillu siumut ingerlaannarnissaa sulissutigiuaassallugu.

Inuit Ataqtigiit

Inuit Ataqtigiit siunnersuut taperserpaat ilisimatitsissutigalugulu, naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsut peqatigiiffiannit pingaarnertinneqarmat naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsunut innuttaasutut allatulli ilinnialernissamut periarfissiisoqarnissaa. Tamatuma anguneqarnissaanut aqquataasinnaasut ilagaat misiliititsinikkut naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsutut paasineqarnissamut misissortinnissaq. Ilinniagaqalernissamut periarfissaqarnerup inuunermut oqiliallaataanissaa taamaalillunilu aamma naleqarnerusutut inuulernissaq naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsut kissaataanni pingaarnarpaajupput.

Siumut

Siumut siunnersuummut tapersersuivoq isumaqarlunilu, uuttuutunik nunani allani atorreqareersunik atuisoqassasoq pisortallu misiliummik suliaq ingerlatissagaat, taamaalillunilu misigittagarineqalersut suliap ingerlateqqinneqarnerani atorreqarlutik.

Naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsut atugaannik sulissuteqarnerup ingerlanneqarnissaa qulakkeerniarlugu ilinniartitsisunngortussanut atorfeqartitaanermi atugassarititaasunut atatillugu IMAK-ip aamma KANUKOKAp suleqatigineqarnissaat, Naalakkersuisunut Siumup kaammattuutigaa.

Siumut isumaqarpoq, nunatsinni piffinni assigiinngitsuni ilinniartitaanikkut neqeroorutigineqartartut assigiinngitsut misilittakkatigut takutikkaat tamanna assut pisariaqartinneqartoq.

Demokraatit

Demokraatit isumaqarput ilinniartitsisut perorsaasullu armerlasuut ajornartorsiutip tamatuma maluginiarnissaanut ilisimasakippallaartut. Ilisimasakinneq meeqqat atuarnermik allanermillu ”ajornartorsiuteqarsinnaasut” siusissukkut iliuuseqarfiginngitsoornerannik kinguneqarsinnaavoq. Demokraatit erseqqissarpaat inuiaqatigiinnut paasitissallugu pingaaruteqarmat naqinnernik ilisarinnissinnaannginneq imaanngimmat eqiatsitaartuuneq imaluunniit piginnaanikinneq, tassaasorli ikiuinikkut aaqqiivigineqarsinnaasoq.

Atassut

Atassutip siunnersuut taperserpaa isumaqarlunilu Naalakkersuisut inersimasunut naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsunut iliuuseqarniarlutik pilersaarutaasa saniatigut aamma Meeqqat Atuarfianni iliuuseqarnissaq puujorneqassanngitsoq. Atassut taamaalilluni isumaqarpoq, atuarnermik allanermillu ajornartorsiuteqartut kinaassusersinissaat ikiorneqarnissaallu siunertaralugu suliniutit pitsanngortinneqartariaqartut. Tamatuma saniatigut Atassut isumaqarpoq, inuusuttorpassuit inersimasorpassuillu atuarnermik allanermillu ajornartoarsiuteqartut siusissukkut iliuuseqarfigineqartarnissaannut akissussaaffeqartugut. Taamaattumik piaartumik allanermik atuarnermillu ajornartorsiuteqarnerannik ikiorasuartariaqarpagut.

Kattusseqatigiit Partiaat

Kattusseqatigiit Partiaat isumaqataavoq, naqinnernillu ilisarinnissinnaanngitsut pillugit iliuusissatut pilersarusiuuttalernissaannut Naalakkersuisut pilersaaruteqarnerat taperserlugu. Kattusseqatigiit Partiaat isumaqarpoq, naqinnernik ilisarinnissinnaannginneq aammalu atuarnermik allanermillu ajornartorsiuteqarneq inuit assessorissanik suliaqarnissaannut kanngiffiusariaqanngitsoq pingaartumillu inuiaqatigiinni ulluinnarni suleqataanissamat.

Ataatsimiititaliap siunnersuummik suliarinninnera

Ataatsimiititaliap isumaqatigiittup suliap piaarnerpaamik aallartinneqarnissaa Naalakkersuisunut kaammattuutigaa. Naqinnernik ilisarinnissinnaannginnermit ilisimasaqalernikkut ajornartorsiutip qanoq angitiginera paasineqarsinnaasoq qularnanngilaq. Atuarnermik allanermillu ajornartorsiuteqartunut inuttut naleqarnerusumik inuuneqalernissamat sunniuteqartussaavoq. Naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsut paasissutissiissutigineqartut naapertorlugit 2000 – 8000 amerlassuseqarput. Kalaallit

Nunaanni pissusiusut assersuutigissagutsigit oqarlutalu ilinniarsimanngitsut sulisinnaasut 20.000-sut aallaavigissagutsigit taava 5 – 15 %-ii inuit ”naqinnernik ilisarinnissinnaangitsut” 1000 – 3000 missaanni amerlassuseqassapput.

Inuit amerlassusaasa takutippaat ajornartorsiut ilungersunartutut isigisariaqartoq, taamaattumillu ataatsimiititaliap nuannaarutigaa ajornartorsiummut tamatumunnga atatillugu Naalackersuisut maannangaaq pilersaarusiulereersimmata ilinniartitaanerullu iluani aaqqissuusseqqinnermut atatillugu aningaasaliissuteqarsimallutik.

Ataatsimiititaliap Naalackersuisut kaammatorumavai, suliap ingerlanerata killiffianik UPA 2012-mi atatsisimiititaliamut paasissutissillutik nassuiaateqarnissaannut.

Siunnersuutip aningaasatigut kingunerisassai

Ukioq ataaseq affarlu atorlugit inatsisilerituumut nutserisoqarnermullu siunnersuutip siunertaata suliarineqarnissaanut kr. 500.000-nit atorneqarnissaat siunnersuuteqartup takorloorpaa. Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Nunallu Avannarliit Suleqatigiinnerannut Naalackersuisoqarfiup aningaasaliivigineqarnissaa siunnersuuteqartup innersuussutigaa, atuarnermik allannermillu ajornartorsiuteqartut ikinnerulernerannik tamanna kinguneqartussaammat.

Ataatsimiititaliap inassuteqaataa

Ataatsimiititaliap isumaqatigiittup siunnersuutip akuerineqarnissaa inassutigaa.

Taamatut oqaaseqarluni isumaliutissiissummilu paasinninni naapertorlugu ataatsimiititaliap siunnersuut aappassaaniingassanngortippaa.

Andreas Uldum
Siulittaasup tullia

Harald Bianco,
sinniisussaq

Hans Aronsen

Ruth Heilmann

Jens Immanuelson,
sinniisussaq